

Malezya'nın 'Madani' Diplomasisi ve Bölgesel Barışa Etkisi: Kamboçya-Tayland Çatışması Örneği

Giriş

Temmuz 2025'in sonlarında, Kamboçya ve Tayland arasında, uzun süredir tartışmalı olan Preah Vihear tapınağı yakınlarında yaşanan çatışmalar, Güneydoğu Asya'yı geniş çaplı bir sınır çatışmasının eşiğine getirmişti. Ancak, birkaç gün içinde gerilimin sona ermesi, Malezya'nın arabuluculuğu ve küresel güçler Çin ile Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) diplomatik desteğiyle mümkün olmuştur. Bu hızlı diplomatik çözüm, bölgesel diplomasinin işlevselliğini ve uluslararası çatışmaların çözümü için çok taraflı iş birliğinin önemini vurgulamaktadır. İki rakip küresel gücün barış konusundaki ortak yaklaşımı, bölgesel diplomasinin etkinliğini ortaya koyarken, dünyayı yeni bir savaşın eşiğinden döndürme açısından da büyük önem taşımaktadır. Bu gelişme, küresel çalkantıların yaşandığı günümüzde, sessiz ve çok taraflı diplomasi yöntemlerinin kayda değer bir başarısı olarak öne çıkmaktadır.

Anlaşma, Malezya'nın bölgesel barışa yönelik uzun vadeli diplomatik çabalarının, Çin'in Güneydoğu Asya ile tarihsel ve stratejik etkileşimlerinin ve ABD'nin Hint-Pasifik bölgesine ilişkin politikalarını yeniden gözden geçirmesinin doğrudan bir sonucudur. Malezya, Güneydoğu Asya Uluslar Birliği (ASEAN), Çin ve ABD arasında alışılmadık bir üçlü iş birliği zemini oluşturarak önemli bir diplomatik açılım sağlamıştır. Söz konusu iş birliği, Güneydoğu Asya'daki krizlerin çözümüne yönelik uygulanabilir bir model sunma potansiyeli taşımaktadır. Ayrıca Tayland ile Kamboçya arasındaki ateşkes süreci ve dış aktörler tarafından dayatılmadan yürütülen bölgesel çözüm girişimleri, çatışan tarafların savaştan kaçınmalarını sağlayabilecek ölçüde etkili olabileceğini göstermektedir.

Bu çalışma, Kamboçya-Tayland ateşkes sürecinde Malezya'nın üstlendiği rolü, bu rolün dayandığı "Madani Diplomasisi" modelini, Çin ve ABD'nin stratejik yaklaşımlarını analiz ederek, bu olayın küresel diplomasideki potansiyelini tartışmaktadır.

Malezya'nın Madani Diplomasisi Modeli Nedir?

Malezya Başbakanı Enver İbrahim'in ateşkes sürecindeki arabuluculuk rolü, Malezya "Madani" politikası çerçevesinde şekillenen bir diplomasi anlayışının sonucudur. İbrahim'in, İslami ahlaki ilkeler ile uluslararası etik normları sentezleyen "Madani diplomasisi", yalnızca Güneydoğu Asya'da değil, küresel barış arayışlarında da yeni bir deneyim ve paradigma örneğini teşkil etmektedir.

"Madani" kelimesi, Arapça kökenli olup medeniyet, uygarlık ve sivil toplum anlamlarına gelir. Bu bağlamda **Madani Diplomasisi**, sadece devlet çıkarlarını değil, aynı zamanda evrensel insani değerleri de gözetken bir dış politika yaklaşımı olarak şekillenmektedir.

Başbakan İbrahim'in insan merkezli, çok taraflılık ve diyalog, İslami ve Asyalı değerlere uyum, evrensel etik değerlere dayanma, kalkınma ve sürdürülebilirlik ve güven gibi altı temel değere dayalı Madani vizyonu, yetkin ve kapsayıcı bir Malezya toplumu inşa etme hedefini yansıtmaktadır. Bu yaklaşım, hem İslam medeniyetinin köklü kavramlarını hem de çağdaş uluslararası toplumun benimsediği evrensel insani değerleri ön plana çıkararak, iç politikada toplumsal uyumu güçlendirdiği kadar dış politikada da yumuşak güç temelli diplomatik bir alternatif model olarak öne çıkmaktadır. Nitekim, bu vizyon doğru şekilde uygulandığında, etkili bir yumuşak güç potansiyeline sahip olduğu görülmektedir.

İbrahim'in, Malezya'nın yumuşak gücünü İslam'ın farklı gelenek ve akımlarına karşı içsel olarak senkretik ve kapsayıcı bir yaklaşımla inşa etmeye çalıştığı gözlemlenmektedir. Madani vizyonu, Mısır'ın geleneksel ilmi mirasından, Türkiye'nin milli-dini sentezinden, dünya genelinde mazlum Müslümanlara duyulan ortak

empati duygusundan, popüler Selefi figürlerin bazı öğretilerinden ve hatta Batı ile Afrika'daki Müslüman entelektüellerin birikimlerinden esinlenen çok katmanlı bir sentezi hedeflemektedir. Şimdiye dek bu yaklaşım, hem Malezya'daki hem de uluslararası düzeydeki Müslüman topluluklar tarafından olumlu bir şekilde karşılanmış görünmektedir.

Malezya'nın Kamboçya-Tayland ateşkesi sürecindeki rolü çok geniş ölçekte bilinmese de Malezya bölgesel bir arabulucu olarak vazgeçilmez bir unsurdur. Nitekim daha önce 2014 yılında Filipinler'deki Bangsamoro barış anlaşmasına aracılık etmesi ve yirmi yılı aşkın süredir Güney Tayland'daki (Patani) gruplarla barış görüşmelerine devam etmesi(ASEAN içinde güvenilir ve tarafsız bir aktör olarak itibar kazanmasını sağlamıştır. Bu durum, Malezya'yı uluslararası kurumların etkisiz kaldığı çatışma ortamlarında kritik bir arabulucu güç olarak öne çıkarmaktadır.

Rekabet ve Realizm: Çin ve ABD'nin Stratejik Roller

Kamboçya-Tayland krizinde Çin'in ateşkesi desteklemesi, Pekin'in bölgedeki derin tarihi ve jeopolitik hesaplarını yansıtmaktadır. Kamboçya, Pekin'in en yakın bölgesel ortaklarından biri olmaya devam ederken, Tayland da ABD'nin geleneksel müttefiki olmasına rağmen Çin ile ekonomik bağlarını "Kuşak ve Yol Girişimi" aracılığıyla güçlendirmektedir. Çin'in bu arabuluculuk rolü, sadece stratejik bir yaklaşımla açıklanamaz; aynı zamanda tarihsel bir sürekliliği de içermektedir. Çin'in, özellikle Ming Hanedanı döneminde Güneydoğu Asya'da "müdahale etmeme" ilkesine dayalı arabulucu rolü, bu yaklaşımın kökenini oluşturmaktadır. Bu yaklaşım, kısa vadeli çıkarlar yerine bölgesel istikrarı önceliklendiren bir diplomasi anlayışını işaret etmektedir.

Diğer yandan Çin'in bölgedeki en önemli rakibi ABD'nin bu süreçteki rolü ise, Hint-Pasifik stratejisinde önemli bir değişime işaret etmektedir. Başkan Donald Trump'ın ikinci döneminde, Washington'un askeri müdahaleler yerine ekonomik teşvikleri kullanarak gerilimi azaltmaya yönelik sessiz çabaları dikkat çekmektedir. ABD'nin çatışmaları tırmandırmak veya Pekin ile rekabetini yoğunlaştırmak yerine, Malezya ve Çin ile iş birliği yaparak gerilimin azaltılmasına katkıda bulunması, daha pragmatik bir dış politika yaklaşımının göstergesidir. Bu durum, Vashington'un ASEAN'ın bölgesel önemini giderek daha fazla fark ettiğini ve istikrara öncelik verdiğinde yapıcı bir rol oynayabileceğini ortaya koymaktadır. Bu durumun, ABD'nin Çin ile doğrudan bir çatışmadan kaçınma amacı taşıyıp taşımadığı mı yoksa yalnızca taktiksel bir hamle mi olduğu konusu belirsizliğini korumaktadır. Bununla birlikte, mevcut sorunların müzakere ve diplomasi yoluyla çözülmesi en çok da bölge halkının çıkarına olacağı açıktır.

Sonuç

Uluslararası toplumun Ukrayna ve Gazze gibi uzun süreli çatışmalarla meşgul olduğu bir dönemde, Kamboçya ve Tayland arasındaki ateşkes anlaşması, bölgesel aktörlerin ve çok taraflı iş birliğinin çatışma çözümündeki etkinliğini gözler önüne sermektedir. Anlaşma, modern diplomaside eski diplomatik geleneklerin (Çin'in tarihi diplomasisi ve Malezya'nın "Madani" değerleri) ve stratejik realizmin (ABD'nin pragmatik yaklaşımı) hâlâ aktif rol oynayabileceğini teyit etmektedir. Bu olay, çatışmaların güç gösterileri veya yaptırımlarla değil, ticari bağımlılık, karşılıklı güven ve itidal üzerine inşa edilen diplomasiyle çözülebileceğini göstermektedir.

Bu bağlamda, Malezya'nın Madani Diplomasisi modeli, bölgesel ve küresel ölçekte barış ve istikrar için alternatif bir yaklaşım sunmaktadır. Eğer bu model başarılı olursa, Malezya'nın Müslüman dünyasında önemli bir aktör, hatta bir lider olma potansiyeli taşıdığı değerlendirilebilir. Malezya'nın uygulamaya koyduğu ve zamanla kurumsallaşan *Madani diplomasi* modeli, çağdaş uluslararası ilişkiler bağlamında barışın sağlanmasına yönelik yaklaşımlar açısından potansiyel bir referans noktası oluşturabilir.